

Gil Olcina, A.; Morales Gil, A. (Edit) (1989), *Avenidas fluviales e inundaciones en la cuenca del Mediterráneo*, Alacant, Instituto Universitario de Geografía, 586 p.

En els darrers anys, la investigació geogràfica espanyola sobre inundacions i avingudes fluvials a la conca del Mediterrani occidental s'ha convertit en una línia d'investigació consolidada en nombrosos departaments universitaris de geografia, entre els quals destaquen els de les universitats de València, Múrcia i Alacant. En són una prova el nombre d'articles, monografies i reunions científiques en què, de forma individual o interdisciplinària, han participat activament geògrafs espanyols¹. Una línia d'investigació que, d'altra banda, es recolza en la puixança que ha experimentat aquesta temàtica entre la comunitat científica internacional, i que es troba afavorida pel propi moment actual, després que les Nacions Unides han declarat la dècada dels 90 com a «Dècada per a la reducció de les catàstrofes naturals».

El llibre que aquí es comenta és el recull de les ponències i comunicacions presentades a la reunió científica internacional sobre «Avenidas fluviales e inundaciones en la cuenca del Mediterráneo» que, sota els auspicis de l'European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences (Vienna centre), tingué lloc de l'11 al 14 de maig de 1989, amb dues sessions a Alacant i dues més a Múrcia. Alhora, la reunió s'emmarcava en la contribució que l'Instituto Universitario de Geografía d'Alacant feia, per un cantó, al projecte internacional «L'eau et les hommes dans les pays de la Méditerranée et de la Mer Noire» i, per l'altre, al projecte «Demanda y economía del agua en las regiones de Valencia y Murcia», de la Comisión Interministerial de Ciencias y Tecnología.

1. MATEU BELLES, J.F. (1990); "Avenidas y riesgo de inundación en los sistemas fluviales mediterráneos de la Península Ibérica", *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 10, p.46.

En aquestes condicions no és estrany, doncs, que el litoral mediterrani peninsular atregui el major nombre de comunicacions, fins al punt que només n'hi ha tres que tracten altres àrees de la conca mediterrània —dues centrades a Itàlia i una a Tunísia—. En canvi, sí que s'aconsegueix en bona mesura el caràcter interdisciplinari que requereix la temàtica que aquí es tracta, com ho demostra la diversa procedència dels col·lectius científics que hi participen: geògrafs vinculats al món universitari en la seva majoria, però també meteoròlegs, enginyers civils, hidràulics i de monts, geòlegs, urbanistes, membres de Protecció Civil, etc.

Les diferents comunicacions presentades es reparteixen en sis ponències: a) causes climàtiques de les riades, b) rius i rambles mediterrànies, c) planes d'inundació, d) grans avingudes i inundacions històriques, e) prevenció i control d'avingudes, i f) lleis i altres normes sobre crescudes fluvials.

La primera ponència («Causas climáticas de las riadas»), presentada per A. Gil Olcina, de la Universitat d'Alacant, analitza els factors que provoquen les precipitacions extraordinàries en el litoral mediterrani peninsular —els factors d'instabilitat actuants, el calendari i la intensitat de les pluges extraordinàries— per, tot seguit, passar a l'estudi d'episodis catastròfics significatius. Les sis comunicacions que acompanyen aquesta ponència, obra d'acreditats experts en la matèria —López Gómez, A., Albentosa Sánchez, L.M., Martín Vide, J., Capel Molina, J.J., entre altres—, realitzen la seva aportació personal sobre els mateixos aspectes, unes vegades adoptant un caràcter més descriptiu, unes altres incidint en els mètodes quantitius per avaluar les característiques de les precipitacions quantioses. En tots els casos els autors acaben remetent a exemples d'episodis catastròfics significatius.

Però no només les inundacions mediterrànies són degudes a la intensitat i amplitud de les precipitacions, sinó que també les caracte-

ristiques de les conques i les xarxes de drenatges, així com també les dels cursos fluvials, hi tenen molt a veure. La segona ponència («Ríos y ramblas mediterráneos»), presentada per J. F. Mateu Belles, incideix en la necessitat d'aprofundir en aquests aspectes a l'hora d'estudiar les inundacions mediterrànies, per tal que la hidrogeografia deixi de ser d'una vegada per totes «la ventafocs de la geografia física mediterrània». Malgrat que la majoria de les comunicacions adscrites en aquesta ponència es continuen cenyint a estudis de conques fluvials específiques, és cert que n'hi ha algunes —Bru Ronda, C. i altres; López Bermúdez, F., Romero Díaz, M. A., per exemple— que aprofundeixen en consideracions de caràcter general o regional o referents a processos hidrològics específics.

La ponència «Llanos de inundación» de V.M. Rosselló Verger destaca la importància que tenen els estudis geomorfològics de les planes d'inundació per entendre el paper que juguen les avingudes en el seu modelat. Les tres comunicacions que acompanyen aquesta ponència, centrades en el Baix Segura i la plana al·luvial del Guadalquivir, fan bona la frase de V.M. Rosselló Verger «Els estudis de la geometria de les planes d'inundació es troba a les beceroles i encara ara sabem molt poques coses de les relacions del règim fluvial amb la producció de formes en una plana d'inundació» (pàg. 259).

On també queda molt camp per recórrer és en l'estudi detallat de les inundacions històriques, tema de la quarta ponència («Grandes avenidas e inundaciones históricas»), presentada per F. Calvo García-Tornel. Fins ara, l'estudi de les inundacions històriques s'ha dirigit al coneixement de la freqüència i les probabilitats, amb l'objectiu de poder establir criteris de prevenció i defensa. En la seva exposició, F. Calvo García-Tornel reclama un estudi més detingut i rigorós de les inundacions històriques, en el qual intervinguin especialistes de diferents disciplines. A continuació, fruit de l'anàlisi d'algunes inundacions a la conca del

Segura, aporta un seguit de consideracions metodològiques per a l'estudi de les inundacions històriques, que fan d'aquesta ponència una de les més interessants i novedoses.

La cinquena ponència («Prevención y control de inundaciones») encapçala una llarga llista de comunicacions —totes, a excepció d'una realitzades per membres de les Confederacions Hidrogràfiques del Xúquer i el Segura—, que analitzen l'impacte de les inundacions i avingudes fluvials en l'ecosistema humà i les possibles actuacions per fer-hi front. En línies generals, són tres els temes que predominen: a) metodologia d'estudi i classificació de les actuacions humanes enfront de les inundacions, b) la implantació del SAIH a les conques del Xúquer i el Segura, i c) obres de defensa estructurals realitzades en aquestes mateixes conques i algunes altres possibles proposades per dur a terme. També queda inclosa en aquesta ponència una interessant comunicació sobre la influència de les infraestructures del transport en les planes d'inundació.

Pel que fa a la mateixa temàtica però formant part d'una setena i última ponència («Leyes y otras normas en torno a crecidas fluviales»), diversos autors recullen, unes vegades pel conjunt de l'Estat espanyol i unes altres a través de l'estudi de casos concrets, el conjunt de normes legals reguladores d'algunes de les mesures de prevenció i control exposades en la ponència anterior.

Ens trobem, en definitiva, davant una prova més —la més exitosa al meu entendre— del notable increment que d'ençà uns deu anys ha experimentat la producció geogràfica espanyola en l'estudi dels riscos naturals, en aquest cas sobre la temàtica de les avingudes fluvials i les inundacions. Cada vegada més es van consolidant grups permanents de geògrafs que no només surten a la llum després de catàstrofes puntuals, sinó que són capaços d'organitzar encontres interdisciplinars com aquest, celebrat el mes de maig de 1989. Una idea es transmet al llarg de tot el llibre: el debat resta

obert, els camps d'estudi sobre aquesta temàtica són molts i queda molt per dir. I no només pel que fa a l'estudi del risc d'inundació com a esdeveniment hidrogeomorfològic, sinó també pel que fa al seu vessant humà i social; en altres paraules, a les relacions home-natura que suscita la problemàtica de les inundacions i avingudes fluvials.

Anna Ribas i Palom

Hamel, Pierre & Klein, Juan Luis (eds) (1991) «Partenariat et territoire» número especial de *Cahiers de géographie du Québec*, vol. 35 núm. 95

Al llarg del present segle i fins a la dècada dels anys setanta, l'Estat-nació s'ha configurat com l'element estructurador de l'economia i l'organització espacial de les societats occidentals industrialitzades: l'arribada de la crisi qüestiona, precisament, l'Estat (en tant que referent social fonamental incapaç de fer front a la darrera transformació cíclica del capitalisme) i la nació (que deixa de ser l'espai cultural apropiat per a la gestió conjunta de les problemàtiques econòmiques i socials). L'eficàcia de les estructures estatals és posada en qüestió arreu i les cultures nacionals són amenaçades per l'eclosió de les cultures locals.

La crisi hauria donat lloc a una nova organització econòmica basada en el desenvolupament difús i l'especialització flexible en què la competència no es produeix només per la via dels preus sinó per la de la innovació i el disseny, i en la qual les noves tecnologies, les innovacions en els transports i les comunicacions i la segmentació de la demanda generen distintes pautes de localització de la producció (per desconcentració, descentralització, desindustrialització, etc.) i de la mà d'obra (suburbanització, perifereïtzació, etc.). Les condicions tecnològiques i el procés de producció propis

de l'economia flexible postfordista permeten explotar l'especificitat de cada lloc (de cada ciutat i regió) a escala internacional i s'endega, així, una decidida competència entre ells: la desintegració de les barreres i les distàncies (polítiques, econòmiques o d'informació), mitjançant aquests processos de globalització i internacionalització, reafirmen les identitats i exalten els localismes (des de l'escala de barri a les reivindicacions nacionals) i provoquen que la mundialització de l'esfera econòmica i la localització de l'esfera social esdevinguin processos fortament interrelacionats.

Segons les paraules de presentació escrites per Pierre Hamel i Juan-Luis Klein (directors d'aquest número especial) les experiències del *partenariat* s'inscriuen dins aquest marc turbulent de crisi i formen part, doncs, dels complexos processos d'emergència d'un ordre geopolític internacional i de la definició d'un nou sistema de regulació caracteritzat per —entre moltes altres coses— un nou repartiment de les responsabilitats socials. Segons ells, les pràctiques *partenarials* serien les exponents d'un nou mode de regulació (la renovada reproducció del capitalisme) a escala local, de manera que l'estudi d'aquestes pràctiques evidenciaria quin és la dimensió espacial adoptada en el moment de la crisi i de la sortida de la crisi o, segons les seves paraules, quin és la «nova geogràficitat de l'estructura social».

Christiane Gagnon i Juan-Luis Klein (que signen el primer dels articles de l'obra) afirmen que la noció de *partenariat* associada al model socialdemòcrata de col·laboració mútua o acord social ja ha quedat definitivament superada i que ara per ara aquest concepte s'identifica amb un nou tipus de contracte social que sembla establir-se entre diversos actors socials: des del govern i l'administració fins als sindicats, les empreses, els poders locals i qualsevol tipus de manifestació pròpia de la «societat civil», sempre a l'escala local. Aquests lligams que, en principi, haurien estat simples consultes o convenis puntuals (en el